

College Burgemeester en wethouders
en de gemeenteraad van Eindhoven
Postbus 90150
5600 RB Eindhoven

**Postbus 9657
5602 LR Eindhoven**

Eindhoven 4 mei 2021
Betreft: verloedering monumentale gebouwen

Geachte dames en heren,

Via diverse kanalen en ook na eigen waarnemingen zijn wij geïnformeerd over de fysieke toestand van een tweetal gemeentelijke monumenten en een complex van bunkerwoningen aan de Oirschotsedijk.

Achtergronden:

1

Hofke 13 in Tongelre betreft een boerderij die aan het eind van de 16^e eeuw werd gebouwd. Deze boerderij behoort tot een van de weinige oudste gebouwen in Eindhoven. Ook deze boerderij is gedegen bouwhistorisch onderzocht. Enkele jaren geleden werd de boerderij, waarin nog vele authentieke elementen aanwezig waren, aan de buitenzijde en het dak gerestaureerd. Sindsdien is de toestand van deze boerderij alleen maar slechter geworden. Een schuur achter de boerderij, die lang geleden als woning fungeerde, verkeert momenteel in een zeer slechte toestand.

2

De boerderij op Bokt 18 in Woensel is al in 1994 aangewezen als gemeentelijk monument. Deze boerderij "ondersteunt het landelijke karakter van Bokt" aldus de redengevende omschrijving. Diverse boerderijen op Bokt werd in de afgelopen twintig jaar door een aantal villa-achtige gebouwen vervangen. Zo werd de achtergevel van een gemeentelijk monument per ongeluk omver geduwd. Dat was reden om daarvoor bouwvergunningen te verlenen. Bokt 18 is enkele jaren geleden voorzien van een nooddak, omdat die gedeeltelijk was ingestort. De kans op vandalisme was toen levensgroot. Nu het dierenpark "Falconcrest" wordt verplaatst naar de Eindhovenseweg wordt het tijd, om de boerderij op Bokt 18 te restaureren en verpaupering en vandalisme geen kans te geven.

3

In 2007 is al een rapport met een waardenstelling geschreven voor het complex van vijf woningen in het groengebied, ten noordwesten van de Constant Rebequekazerne in Strijp. Deze gecamoufleerde bunkers zijn in 1942 door de Duitse bezetters als eenvoudige woningen gebouwd in de onmiddellijke omgeving van het vliegveld Welschap. Allemaal hebben ze zeer dikke betonmuren. Voor verdere informatie hebben wij als bijlage het onderzoeksrapport uit 2007 gevoegd.

Actie gevraagd

Deze drie voorbeelden van verwaarloosde en bedreigde gebouwen tonen aan, dat de gemeente Eindhoven, eigenaar van deze gebouwen, slecht omgaat met haar erfgoed. Wij zijn van mening, dat hier dringend actie nodig is.

1

Inmiddels bent u door de heer W. Beelen geïnformeerd over de toestand en de bedreigingen voor de boerderij op Hofke 13 (brieven 8-9-2020 en 26-10-2020). Die brieven zijn geschreven door een deskundige, niet voor niets jarenlang als erfgoedambtenaar bij de gemeente in dienst geweest. De boerderij is nu te koop aangeboden. De potentiële kopers zijn na aankoop verplicht de boerderij te restaureren. Dat zou zeker ook moeten gelden voor de schuur achter de boerderij. Daarin zou dan ook weer gewoond moeten worden, zoals dat decennialang het geval was.

Wij verzoeken u daarom duidelijk melding te maken van het feit dat deze boerderij en de schuur daarachter tot een monumentaal complex behoren en beide gerestaureerd dienen te worden. Het witverven van de gevels past niet bij een boerderij en het stalgedeelte dient als zodanig herkenbaar te blijven. Daarmee wordt de cultuurhistorie op zijn waarde geschat. Bovendien vragen wij u om de woonbestemming opnieuw aan de huidige schuur toe te kennen.

2

De Henri van Abbe Stichting heeft u al sinds 2010 gevraagd maatregelen tegen verval te nemen en de boerderij te renoveren. Daaraan is gehoor gegeven en via een RIB (17R7248) is toegezegd dat de restauratie binnen een jaar na de verkoop zal worden uitgevoerd.

Wij vragen u nu om deze belofte als huidige eigenaar gestand te doen, of van de toekomstige eigenaar te verlangen dat restauratie zal plaatsvinden.

3

Een enkel gebouw aan de Oirschotsedijk wordt nu bewoond. De toestand van de gebouwen laat echter te wensen over. Deze Duitse woningen worden in Nederland hoe langer hoe schaarser. Ze vertellen het verhaal van de Tweede Wereldoorlog. Het "nepkerkje" aan de Oirschotsedijk bij het voormalige vreemdelingenasiel is inmiddels tot een ruïne verworden, omdat niemand dit unieke monument tot zijn verantwoordelijkheid wilde nemen. Nu resteert dus dit laatste relict dat ons aan de oorlog herinnert.

Wij vragen u dit complex in zijn geheel als monument aan te wijzen en als zodanig te beschermen. Ingeval van verkoop zouden de nieuwe eigenaren gewezen moeten worden op de plicht dit complex "als een goede huisvader" te beheren en het complex uiterlijk als één geheel te beheren.

De Henri van Abbe Stichting zendt u deze brief als bewaker van het erfgoed in Eindhoven. Wij zijn en blijven bezorgd om het monumentale erfgoed en zijn zodoende altijd in de weer om de stad levendig en aangenaam te houden.

Met vriendelijke groeten,
namens de Henri van Abbe Stichting

Jos Hüsken
Voorzitter werkgroep monumenten

Bijlage Oirschotsedijk

Verzoek tot bescherming als gemeentelijk monument van zogenaamde "Oorlogspanden" aan de Oirschotsedijk te Eindhoven.

Het vliegveld Welschap, gelegen ten oosten van het Beatrixkanaal, tussen Eindhoven, Oirschot en Veldhoven, was gedurende de Tweede Wereldoorlog van grote betekenis voor zowel de bezetters als de geallieerden. De Nederlandse vliegvelden konden door de bezetter worden ingezet in de strijd tegen de Engelsen. Een groot aantal vliegvelden was al voor aanvang van de oorlog onklaar gemaakt door de Nederlanders, ze werden echter direct door de Duitsers herbouwd. Om het gebruik van dit vliegveld zo veel mogelijk te verhinderen, voerden de geallieerden gedurende de oorlogsjaren honderden bombardementen uit. De gevolgen daarvan zijn nog steeds merkbaar. Alle bouwactiviteiten (zoals in Meerhoven)

worden voorafgegaan door een onderzoek naar blindgangers, bommen die niet zijn ontploft en onder het maaiveld terecht zijn gekomen. Regelmatig zijn daar projectielen aangetroffen, die onklaar werden gemaakt of ter plaatse tot ontploffing werden gebracht. Ook kan er in deze omgeving pas archeologisch onderzoek worden uitgevoerd als de Nederlandse Mijnopruimingsdienst het 'sein veilig' heeft gegeven.

In de nabijheid van vliegveld Welschap heeft de bezetter tijdens de oorlogsjaren versterkingen gebouwd die als troepenonderkomen moesten dienen. Het poortgebouw aan de Sliffertsestraat, woningen in het Borghoutspark te Veldhoven en de woningen aan de Oirschotsedijk werden in de eerste oorlogsjaren gebouwd. Bovendien werden Duitse troepen gelegerd in de "Siedlung Oirschot" (het huidige Prinses Beatrixkamp) en in de Constant Rebecquekazerne aan de Oirschotsedijk. De laatstgenoemde kazerne werd gebouwd in 1939 en is een rijksmonument.

Ten noordwesten van de kazerne heeft het Duitse leger tijdens de oorlog 7 woningen gebouwd die als onderkomen voor de troepen moesten dienen. Een aantal wordt tegenwoordig bewoond om te voorkomen dat ze gekraakt worden. Noch vanaf de Oirschotsedijk, noch vanaf een aangrenzend bospad zijn deze woningen duidelijk zichtbaar.

Tegenwoordig staan nog 5 woningen in dit gebiedje. Het is niet bekend wie de architect van dit bouwplan is geweest. Door de Duitsers werden immers geen bouwvergunningen aangevraagd! De bouwstijl van dit woningencomplex is gebaseerd op het traditionalisme en het geheel heeft een typisch landschappelijk karakter. Enerzijds is de situering van deze woningen daar debet aan, anderzijds waren hier ook strategische motieven in het spel. Kleine clusters in een landelijke

omgeving vielen minder snel op als militaire basis.

Met uitzondering van woning L zijn de woningen volgens eenzelfde concept gebouwd. Ze zijn voorzien van letteraanduidingen (L, M, N, O, Q). De gebouwen hebben een betonnen skelet en een betonnen verdiepingsvloer (te belasten tot maximaal 500 kilo per vierkante meter!). De meeste gebouwen zijn met roodbruine bakstenen afgewerkt. De muren zijn gemetseld in Vlaams verband: elke steenlaag bestaat uit een serie koppen en strekken. De dikte van de muren valt door de betonconstructie erg op. In de gevels op de begane grond zijn in de meeste gevallen 2 ramen met vierruitsvensters aangebracht. Ze kunnen gesloten worden met stalen luiken. Boven deze vensters zijn gelijkvormige vensters geplaatst, echter zonder stalen luiken. De houten toegangsdeuren hebben vierruits bovenlichten. De gebouwen zijn rechthoekig en hebben slechts één bouwlaag en een hoog grijs zadeldak met verbeterde holle pannen. De topgevels hebben grote "schouder". Gebouw L wijkt qua vorm en kleur af. Het heeft een Z-vormige plattegrond en heeft daardoor een erg groot volume. De kleur van de bakstenen is geelbruin.

Direct naast deze Z-vormige woning staat een klein gebouwtje dat duidelijk niet als woning, maar als opslaghuisje of elektriciteitshuisje gebouwd is. Het heeft een houten deur, maar geen vensters. Het (mini-)dak is identiek aan alle overige daken.

De Z-vormige woning heeft als enige een entree met gemetselde traptreden en een dubbele toegangsdeur. Dit gebouw heeft een kelder die buiten via een stenen trap bereikbaar is. Het interieur is op veel plaatsen voorzien van houten lambrisering. Eén kamer is volledig voorzien van houten wanden en heeft een open haard. Deze kan eventueel in latere jaren zijn toegevoegd. Ook hebben enkele kamers op de begane grond nog geverniste dubbele houten deuren.

Dit gebouw heeft enige tijd een functie gehad die verband hield met het centrum voor asielzoekers in de Constant Rebecquekazerne. In een "moderne" keuken zijn witte geglazuurde tegeltjes tegen de wanden gezet. Ook staat er nog een "modern" kookeiland met kookplaten.

Op de verdieping van gebouw L valt de ruime kap op, die gedragen wordt door forse grenenhouten balken. De dakramen zijn in latere jaren toegevoegd. Op de betonnen vloer van het centrale deel van het gebouw liggen betonnen "kolommen" van ongeveer 50 x 50 cm. De functie hiervan is niet duidelijk. De kamers op de bovenverdieping hebben gelakte houten paneeldeuren.

Voordracht:

Hoewel men liever niet herinnerd wil worden aan de oorlogstijd, is het van groot belang om deze redelijk ongeschonden gebouwen met zorg te behandelen. Landelijk zijn tijdens de oorlog duizenden panden door de bezetters gebouwd die als leger-onderkomen dienst hebben gedaan. Vele zijn al afgebroken of compleet verbouwd. De hier beschreven woningen dienen uit geschiedkundig oogpunt en wegens hun militair-historische waarde als gemeentelijk monument te worden aangemerkt.

Bronnen en aanvullende informatie:

Karel Loeff, RH Vosseveld, quick-scan van de historische vliegveldcomplexen (1910-1950) in Nederland.

Matrix waardenstelling gemeentelijke monumenten Eindhoven

Adres: **Oirschotsedijk bij 14a, Eindhoven**

NOEMER	MOTIVERING	SCORE
<p>SCHOONHEID:</p>		
<ul style="list-style-type: none"> • Architectonische/ Kunstzinnige waarde: Historische esthetica Ontwerpdoctrine Vormtaal, expressie Toegepaste kunst 	<p>De 5 woningen zijn circa 1942 gebouwd en hadden destijds een militaire functie. De dikte van de muren valt direct op. De woningen kregen een betonnen skelet en een betonnen verdiepingsvloer (te belasten tot maximaal 500 kilo per vierkante meter!). De meeste woningen zijn met roodbruine bakstenen afgewerkt. Hier is gekozen voor het zg. Vlaams metselverband. In de gevels op de begane grond zijn in de meeste gevallen 2 ramen met vierruitsvensters aangebracht. Ze kunnen gesloten worden met stalen luiken. Boven deze vensters zijn gelijkvormige vensters geplaatst, echter zonder stalen luiken. De houten toegangsdeuren hebben vierruits bovenlichten. De gebouwen zijn rechthoekig en hebben slechts één bouwlaag en een hoog grijs zadeldak met verbeterde holle pannen. De topgevels hebben grote "schouders".</p> <p>Gebouw L wijkt qua vorm en kleur af. Het heeft een Z-vormige plattegrond en heeft daardoor een erg groot volume. De kleur van de bakstenen is geelbruin. Direct naast deze Z-vormige woning staat een klein gebouwtje dat duidelijk niet als woning, maar als opslaghuisje of elektriciteitshuisje gebouwd is. Het heeft een houten deur, maar geen vensters. Het (mini-)dak is identiek aan alle overige daken.</p> <p>De Z-vormige woning heeft als enige een entree met gemetselde traptreden en een dubbele toegangsdeur. Dit gebouw heeft een kelder die buiten via een stenen trap bereikbaar is. Het interieur is op veel plaatsen voorzien van houten lambrisering. Eén kamer is volledig voorzien van houten wanden en heeft een open haard. Deze kan eventueel in latere jaren zijn toegevoegd. Ook hebben enkele kamers op de begane grond nog geverniste dubbele houten deuren.</p>	<p>++</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Authenticiteit: Gaafheid, oorspronkelijk karakter Hedendaagse belevingswaarde 	<p>Het uiterlijk van de gebouwen is sinds de bouw niet of nauwelijks gewijzigd. Een van de woningen heeft momenteel een groot dakvenster dat zeker niet origineel is.</p> <p>In het Z-vormige gebouw (L) is redelijk veel houten interieurafwerking uit de jaren '40 bewaard gebleven.</p>	<p>+</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Context: Ruimtelijke – en/of ensemblewerking 	<p>De 5 woningen en het opslaghuisje zijn vrijwel gelijktijdig in een cluster gebouwd en staan in de directe omgeving van de Constant Rebecquekazerne. De nabijheid van het vliegveld was vermoedelijk de aanleiding om deze woningen te bouwen.</p>	<p>++</p>

WETENSCHAPPELIJKE BETEKENIS		
<ul style="list-style-type: none"> • Architectonische waarde: Architectuur- of kunsthistorische betekenis Bijzondere constructie 		
<ul style="list-style-type: none"> • Zeldzaamheid: Typologische zeldzaamheid Ecologische zeldzaamheid 		
<ul style="list-style-type: none"> • Archeologische betekenis 		
<ul style="list-style-type: none"> • Stedenbouwkundige en landschappelijke markering: Stedenbouwkundige en/of geografische betekenis 		
CULTUURHISTORISCHE WAARDE		
<ul style="list-style-type: none"> • Stadshistorische betekenis: Herkenbaarheid van de historische ontwikkeling van de stad: sociaal, economisch, bestuurlijk, religieus, cultureel etc., verhaal van de plek 	In de nabijheid van vliegveld Welschap heeft de bezetter tijdens de oorlogsjaren versterkingen gebouwd die als troepenonderkomen moesten dienen. Het poortgebouw aan de Sliffertsestraat, woningen in het Borghoutspark te Veldhoven en de woningen aan de Oirschotsedijk werden in de eerste oorlogsjaren gebouwd. Bovendien werden Duitse troepen gelegerd in de "Siedlung Oirschot" (het huidige Prinses Beatrix-kamp) en in de Constant Rebecquekazerne aan de Oirschotsedijk. De woningen hebben na de oorlog bij het complex van de Constant Rebecquekazerne behoord. De kazerne werd opgeheven en na problemen met extreem-rechtse krakers werd er een opvangcentrum voor asielzoekers ingericht. De woningen hebben daarbij ook een functie gehad, zoals uit het keukeninventaris blijkt.	++
<ul style="list-style-type: none"> • Architectonische betekenis: Representatief voor een bepaalde bouwtrant/type of techniek of werk van een belangrijk architect of kunstenaar 	De woningen zijn tijdens de oorlogsjaren gebouwd. De architect is niet bekend, maar de bouwstijl sluit goed aan bij de destijds gebruikelijke traditionalistische architectuur. De opvallend dikke muren moesten de Duitse bewoners beschermen indien zij zouden worden aangevallen. De muren zijn gemetseld in Vlaams verband. Deze stijl was in Nederland echter al eeuwen niet meer gebruikelijk en was in de 18e eeuw alleen in Engeland favoriet. De bezetters hadden een voorkeur voor tradities die teruggrepen naar het verleden. Mogelijk is de keuze van het Vlaamse metselverband zo te verklaren.	+

<ul style="list-style-type: none"> • Context: Historische samenhang met andere objecten 	<p>De 5 woningen en het opslag- of elektriciteitshuisje zijn vrijwel gelijktijdig in een cluster gebouwd en staan in de directe omgeving van de Constant Rebecquekazerne. De nabijheid van het vliegveld was vermoedelijk de aanleiding om deze woningen te bouwen.</p>	<p>++</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Stedenbouwkundige en landschappelijke markering: Herkenbaarheid van stedenbouwkundige ontwikkelingen en landschappelijke patronen 	<p>De Oirschotsedijk vormde de verbindingsweg tussen Woensel en Oirschot. Vanwege de ligging aan de rand van de gemeente werd het gebied lange tijd niet betrokken bij stadsuitbreidingsplannen. In de nabijheid van de Oirschotsedijk staan enkele villa's c.q. boerderijtjes. Het gebied is voornamelijk met bomen begroeid. Daartussen liggen enkele fruittuinen.</p> <p>De familie Philips kocht grote delen van het gebied in 1920. Aan de overzijde van de straat werd in 1929 het Philips de Jonghpark aangelegd. In 1934 liet Frits Philips zijn landhuis de Wielewaal bouwen. In 1939 werd in de nabijheid van het landgoed de Constant Rebecquekazerne gebouwd.</p>	<p>+/-</p>

linksboven: De gevels van alle gebouwen hebben vensters met stalen luiken. Aan de bovenzijde van de gevel extra vensters (zonder luiken).

rechtsboven: Veel houten interieurafwerking in gebouw L.

linksonder: De entree van gebouw L. Dit gebouw is fraaiier versierd dan de andere, hetgeen duidt op bewoning door militairen met een hogere rang.

rechtsonder: De betonnen wanden worden onderbroken door de houten kapconstructie.

CBH2007